

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Cugetări despre valoarea și dezvoltarea caracterului.*)

„Justum ac tenacem propositi virum
Non ardor civium prava jurentium,
Nec vultus instantis tyranni
Mente quatit solida...
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.“¹⁾

I. Insemnatatea și puterea caracterului.

Cuvenutul caracteru este unulu deiu cele mai desu usitate in acea societate a presintelui, ce vrè se trèca de culta și civilisata. Cine òre deiu noi nu lu pretinde pentra sine? Cine nu se bũcura și nu se tiene mũndru și magulitu, deca aude pre alții dandui sublimelè epitetu de barbatu și omu cu caracteru? Ceva inaltiatoriu de anima, cerscu, divinu esprime acestu titlu pentru totu insulu.

Din contra unde e acelu fiu cesi-cevasi preceptoriu alu seclului nostru, carele — fire-ar altminte decãtu trestia clatinata de ventu mai neconstante in vointiele și faptele s'ale, fire-ar cum se dice, inca pre atãtu de slabu la angeru, — se nu resemtia in anim'a sa cea mai usturatã vetemare, candu cine-va cutèdia a-i denegã memoratulu epitetu maretiu? Toti, dar' toti ne credemu in dreptu a pretinde, se fimu tienuti cã aflandu-ne in posesiunea acestei frumõse insusfri. Toti suntemu cuprinsi de orõre neinvinsa faãia de trist'a umbra, ce in ochii lumei defectulu caracterului arunca asupr'a respectivului individu.

Si cu tôte acestea cãtu de rare suntu, do-rere, caracterele adeverate! Cu tôte acestea cãtu

de puçini-su la numeru acei-a, cari si-luara vre-odata ostenedã, de a-si trage seriosu sãm'a cu acelu su'lime cuventu, și de a-si infaçiosã inaintea ochiloru mintei adeverat'a lui notiune si nespusu de murea-i insemnatate! Macaru cã abia de existe vre unu altu obiectu, pentru persõnele singurite cã si pentru gentile intregi, mai demnu, mai folositoriu, ba mai necesariu de consideratu.

In adevèru potemu afirmã fõra siovaire, cã ori-care individu singuritu, in cerculu cunoscutiloru și familiariloru sei cã și in referentiele vietii publice, atãta și acea valorèdia, cãtu și ce caracteru posede. Caracterulu e mesur'a dirèpta a pretiului și valõrei lui. „E barbatu de caracteru,“ „omu cu caracteru,“ „omu de parola sèu de cu-vèntu,“ și dincontra „e omu fõra caracteru,“ „nu poti se-i credi,“ „nu te poti increde vorbeloru și promiseloru lui,“ și alte asemeni dicterie și sententie rostite pe temeiulu esperientiei cotidiane, comprõba pana la evidentia asertulu nostru.

Cu acestea e implicite enuciata totodata si elogiulu prè meritatu alu caracterului, cã ilu unui ce, care põrta in sinu-si misteriuulu singurei adeverate fericiiri pre acestu pamèntu. Nu esagerãm; prochiãmãm numai adevèrulu santu și curatu.

„Justum ac tenacem propositi virum,“ etc.

și èrasi:

„Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravidã sagittis pharetra,“

dice cu dreptu cuventu Horatiu¹⁾ despre indivi-

*) Tractatu insinuatu a se disertã la adunarea gener. a „Asociatiunei transilv.“ tienuta in 1877 la Blasiu.

¹⁾ Horatiu Ode III, 3.

¹⁾ Horatiu Ode III, 3. și I, 22.

dulu vertuosu, onestu și firmu în caracterulu seu. Vina ori-ce adversități pe capulu celui cu caracteru; persecute-lu cu neindurare sôrtea vitrega; neintielôga-lu și desintielôga-lu consoții; parasésca-lu amicii crediuti fideli; rescôle-se încontra-i tôte elementele universului; restôrne-se, că se graimu asiá, chiaru lumea cu fundulu în susu: ce-lu altarédia? În mediuloculu nenorociriloru celoru mai mari elu are una norocire mai mare decâtu tôte, și în mediuloculu evenimenteloru celoru mai nemângâioșe ale vieții elu semte totusi în pieptulu seu una mangaiere de învidiatu: rectitudinea vieții sale, caracterulu seu nepetatu, puru și stralucitoriu că sôrele în meridianu, caracterulu seu morale, estu bunu mai pre susu de tôte bunurile, estu bunu între tôte bunetătile lumene singuru de valóre absoluta.

Totu acest'a stâ despre una familia întrega, acestu statu în mniatura. Buanastarea și fericirea, prosperarea și înflorirea ei de totu soiulu aterna în prim'a liniu și mai pre susu de ori-ce alt'a de la caracterulu morale alu membriloru ei. Aici diace alfa și omeg'a întieptiunei în acestu respectu. Luati caracterulu morale dein pieptulu individulu, dein sinulu membriloru familiei, și ati luatú gen'a cea mai nestimata dein anelu. Da, cu caracterulu deodată ati luatú virtutea vertuțiloru, fundamentulu vertuțiloru dein cerculu familiaru, fóra care totulu tangesce ori vegetédia numai, pana candu în urma se usuca: întogmai că una gradina de pomi și flori, carei-a i-ar lipsi revenitóri'a róua a demanetiei și binefacutóri'a lumina și caldura a sôrelui.

Ce se dicemu apoi despre familiile cele mari, despre staturile, natiunile și popóra-le toturiloru timpuriloru? Tôte, tôte fóra exceptiune, se înaltiera spre culmile înflorite ale gloriei și ale buanastarei materiali și intelectuali, au decadiura în abisulu înforatoriu alu peritiunei, deodată și împreuna cu caracterulu loru morale. Se înaltiera atunci și în acea mesura, când și în care mesura sciura pretiui, implantá și dadac în animele fiiloru sei firmitatea caracterului; deincontra stéu'a loru, mai nainte póte luminósa, se ascunde în cétia, se întuneca și apune, indată-ce acesti-a în respectulu numitei proprietáti a sufletulu începu a se molipsi și degenerá. Nu atâtú prin scientia multa și talente mari se redicara vreodată natiunile, câtú mai vertosu prin caractere firme; și deincontra perirea unei natiuni, în sirulu fiiloru carei-a se prea rarescu și disparu caracterele, e numai cestiune de tempu. Istori'a omenimeii demustra cu sute și miie de esemple acestu adeveru.

Ce a facutu mare și porure admirata pre vechi'a Elade, altcumu în respectulu poporatiunei și alu estensiunei teritoriale mica, ba p'act neînsemnata? Ne veti raspunde: artile și scientiele, și în generale cultulu frumosulu, onestulu și adeverulu. Fóra îndoiéla ast'a constitue laurii ei nevescdători; și pana candu genulu umanu va esiste, capu-d'operele elene de arte

și scientia voru perdurá a fi o justa mândria a mintei și animei omenesci.

Întrebarea e: ce se admirámu mai multu? Efectulu óre, au caus'a? Óre acele opere uimitorie, ori vointi'a firma că de fieru și perseveranti'a neclatita, (în care se manifesta caracterulu), ce le-a produsu? Și urcându-ne mai susu pe scar'a compararei, ce se admirámu mai multu: óre pre faptitorii cestiunateloru opuri nemortali, carii prein activitatea-le folositória și perseveranti'a-le în activitatea folositória documentara dejá unu înaltu gradu de caracteru; ori pre unu Socrate întieptulu, pre unu Temistocle generosulu și patrioticultu, pre unu Conone, Timoleone, Licurgu, Solone, Pericle, Codru și alti bravi ai anticetatiei elene, cari prein abnegatiunea, ne-egoismulu, resolutiunea, iubirea loru de patria și natiune, cu unu cuventu prein caracterulu loru adamantianu posibilitara stările mai multu au mai puținú înfloritórie ale patriei loru, și în consecutiua producerea acelorú creatiuni nemoritórie ale geniului?

Talentele și genialitátile suntu de pretiuitu, scienti'a de imbraçiosatu, calitátile eminenti de laudatu în fia-ce poporu și dein partea fiacarui poporu. Inse tôte acestea, lipsite de caracteru, ce ajungu? Ce aru fi ajunsu și folositu ele și giutei elene? Potutu-s'ar-fi ea înaltia candu-va la acelu zenitu alu mariei fóra barbati cá éei amintiti, carii traia moriva pentru înaltele lorú idéee și principie? Potutu-s'ar-fi înaltia fóra asemeni caractere, care cá nesce stele ale marei și cá nesce faruri luminóse îndreptara preste furtunósele valuri ale secelorú naea destinelorú patriei și gentei proprie la limanulu verde, uude în sinulu fericitoriu alu pacei se desvoltara și cópsera pentru Eleni fruptele saporóse ale culturai și civilizatiunei? Rspundeti-ne! . . .

Dara urbea celoru sепte coline, dómn'a lumiei antice, dein mica ce erá ea la a ei urdiéla, pre ce cale óre și în ce modu se desvoltá și preface într'unu gigante cá cel'a alu mitologiei, cuprindeudu cu unulu diu potintele sale braçie resaritulú, cu celu-alaltu apusulu? Prein ce crescú óre diús'a cá dein simburele micu cedrulu superbu și pomposu alu Libanului? Rspunsulu suna érasi: prin caracterulu de otielu, necorruptibile și nepetatu alu fiiloru și fiicelorú sale.

„Antic'a Roma, oserba pré nimeritu unu scrietoriu rom.¹⁾ erá barbara față cu restulu Italiei, față cu civilizatiunea gréca de la sudu, față cu industri'a etrusca dela nordu, și totusi cetatea lui Romulu i-a invinsu pre toti; căci fiacare Románu de atunci erá unu caracteru, erá o stanca de granitu, portându gravata pe diús'a unu principiu.“ Asiá este. Niceodată Rom'a n'ar fi pervenitu a se face Roma, urbe prin stralucite fapte de mînte cá și de arme cu dreptu cuventu eterna, de nu nasceá dein sinulu seu Horatii Cocli, Junii Bruti, Decii, Mucii Scevole, Fabii, Lucretie, Cornelie, Scipioni, Grachi, Catoni Censorii și alti și

¹⁾ B. P. Hașdeu.

alte sute și mii, totuși unu că unu modelu eternu de caracteru. Ei ne infaciōsiēdia vointi'a romāna de fieru.

Eterna se fece Rom'a cei dreptu acumu prin maretielē și gloriōsele ei fapte de arme; nu mai puțiau prin multulu gradu alu culturei și civilisatiunei, la care cu tempu se aventā; ēra desclinitu prein acea fundamentale legislatiune, carea cā mintea scrisa și asiā-dicēndu depusa pe papiru („ratio scripta“) va sierbi cātu lumea de base, modelu și cimosura totoruru legelatiuniloru fietōrie. Ce suntu inse tōte aceste eluptamente ale spiretului romānu anticu prelanga marimea, frumosețī'a și splendōrea nevecuitōria a caracterelorū, ce le intempināmu in istoria pe totu pasulu intre sirurile cetatieniloru vechiei republice romane?

„Germani'a e unu poporu in arme,“ dīse adīnēori unu famosu barbatu de statu;¹⁾ analogu ne vine și nōue a dīce: jun'a Roma ēra unu poporu de caractere. Si alegeti, rogu-ve, care din dōue ve-ti a-o preferi? Alegerea, credemu, nu e grea nicedecumu. Chiaru arm'a, fia ace'a fisica fia a mintiei, numai in man'a unui poporu au omu de caracteru pōte secerā rezultate fericitōrie și durabili. Pentru ce? Pentru cā in atari mani diu's a e invertita pentru apērea sautei dreptāți și a adevērului, de carele e asiā de seteosu sufletulu nostru și carele singuru pōte aieva ferici pre omu; e invertita pentru lucruri neperitōrie, pentru principie și idee nemorifōrie cā dieimea, a carei reoglandare in mintea nōstra suntu diusele.

Ēca de ce Rom'a junila prosperā vediendu cu ochii!...

Candu inse in pieptulu cetatieniloru romani, odinēora atātu de vertutiosi, incepura a se incuibā și iradecinā pasiuni meschine, nedemne de numele lorū; cāndu ei incepura a se preocupā cu preferentia de interese materiali, și a se tavalī in brațiele mārșivului egoismu; cāndu vicjurile aceste cu alaltu roiu alu fetiloru lorū gretiosi detronara dein anim'a romāna superbulu caracteru rom., ereditu dela strabuni: ce se alese atunci dein formidabilele candu-va republica si imperiu? Prēda și plēnu semi-omenesciloru órde barbare. Rom'a cade, plecandu-si capulu in alu sierbitutei jugu rusinosu și nemicitoriu. Caracterulu morale odata pierdutu, pieru și se cufunda incetu pe incetu tōte in abisulu peritiunei, cā o nae pre oceanu, carei i-s'a stricatu masin'a, ce o mēnā și sustieneā.

Oh caractere, santu și dīiescu nume! Tīe și numai tīe ti-este datu a ferici aieva genulu umanu, in totalitatea lui cā și in membrele-i singurite. Și totusi cātu de rarū esti tu in adevērat'a ta fiintia, rarū cā margaritarielē și pietrele multu pretiōse! Cātu de rari suntu cei ce te sciu stimā, iubi și adorā cu sinceritate! Macaru cā fāra tine desierte se arēta tōte opintirile, debili tōte ne-suintiele, nepotintiōse tōte sfortiarile de a readuce și traduce in realitate multu și demultu visat'a

etate de auru a lui Saturnu; de a intemeiā imperiulu fericitōriei pentru individualitāti, natiuni și fiere, pre carile singuru tu, caractere, esti in stare a le regenerā prin fortele-ti eterne și divine.

Caractere, vina imperat'i ta!...

(Va urmā.)

Dr. GREGORIU SILASİ.

Unu Don Juan.

— Novela. —

(Urmare.)

Siosēu'a Kissielef, numita astadi scurtu siosea, este locul de preumblare preferitu alu Bucurescēnloru. Aci elegantele lumei mari și arēta toaletele noue și echipagele lucuōse; burgezele cauta se le imiteze parte in trasuri particulare, parte in birji; cavaleri și amazōne se producū in art'a calariei; ba, pe aleele laterale se formēza adevērate siudrofii,¹⁾ unde se destilēza celu mai finu spiritu pre lānga cele mai moderne cancaue.²⁾

Siosēu'a, cu aleele ei, cu boschetele umbrōse, cu teii semi-seculari, nu se mai pare o gradina incāntatōre, unde se duce lumea se respire aerulu curatu, nu, ea este unu imensu salōnu sub cerulu liberu, unde diferitelē clase ale societatiei — amestecate in aparenția prin egalitatea drepturiloru și prin civilisatie — se deosebese in realitate fōrte multu prin nuanție, pe care numai unu inițiatu le pōte petrunde.

A merge la siosea are unu intielesu, cārui'a unu strainu nu sete se-i dea tōta importanti'a. Aristocrati'a — cā-ci castele n'au disparutu din frumōs'a Romānie cu tōte institutiunile ei liberale — aristocrati'a de nascere și de bani merge la siosea in dīle de lucru, dāndu se se intielēga prin acēst'a, cā ea este mai pre susu de ocupatiunile meschine ale omeniloru, carii trebe se muncēsa pentru a traf. Clas'a de mijlocu profita de Domineci și serbatori, pentru a gustā o ōra de distractiune in aerulu curatu, in mijloculu unei vegetatiuni bogate. De ace'a nu se intēmpla in tōte dīlele, cā amesteculu publiculu se fia complectu.

In dīu'a, in care insoțimu pe prietini nostri la siosea, gasimu aci o societate „selected.“ Nu se vede decātu „High-lif“-ulu Bucuresciloru in cele mai deliciose toalete de primavēra. Damele suntu cātū de incarcate de flori și de mirosuri primaveratice, incātu inoti literalmente intr'o atmosfera de micșunele. Echipagele stralucite, cu armasari de rasa și hamuri argintate, cu visitii și fetiori galonati, 'ti iāu vederile. Brișc'a cu unu „trotteur,“ berlin'a usiōra, „landau“-ulu comodū și cupēu'a cocheta — adevēratu „boudoir“ pe rōte captusitu cu matase, provediutu cu oglinda și articuli cei mai indispensabili ai toaletei — culmea elegantie

¹⁾ Princ. Bismarck.

¹⁾ Intr'uniri sociale.

²⁾ Nemțiesculu Tratsch.

și a confortului, toate aceste vehicule se încrușișia ori în pasul cailor, ori în trapu întinsu.

Multe dame și cavaleri, coborîndu-se din trasori, se preumbla pe aleele laterale cufundati în rîdicînd și spirituale conversatiuni, inspirate de frumseti'a primaverii și de circuli'ta mai rapede a sîngelui.

În acestă lume parfumată apară amicii nostri cu bir'ă loră numerotată. Cu toate acestea muscalulu are trasura elegantă și căi buni, e bine îmbracată în anterioru seu albastru încinsu cu brău multicoloru și cu cizma muscalăscă pe capu. Apoi uniformă lu Costica și figură lu simpatice atragu multe priviri binevoitoare din partea sec-sulu frumosu.

Catu despre Alecu, nici vorbă nu-i, are efectulu obișnuitu, care lu face se se umfle că unu curcanu.

De-odată unu bondau nou de noutiu, trasu de doi armăsari muscalăscu, cu hamurile strădu-citore, măriți de unu adevărată muscalu, cu unu adevăratu fetioru muscalăscu pe capra lînga vi-sitiu, se apropie de tinerii nostri, făcîndu sensatiune în acela publicu, care nu se mira de ori ce. În trasura, lînga unu bărbatu simpatice, siedeă o femeie. Oare femeia eră? Îmbrăcătă că o regină, frumoasă și bătău, că unu Cheruvim, ea pînea o ființă supranaturată, cădiată din vre-tinu plănetu mai forțitu decătă glu nostru. Salutarile plouă în față ei, că în față lu unu capu încoronat — n'aveă ea coronă frumsetice?

Ace'a femeie, seu mai bine distu acelu ângeru, răspundeă salutariloru cu unu zîmbetu cerescu, care lu umplea sufletulu de poezie și amoru.

Ea apune în dreptulu amiciloru nostri, Alecu, vedîndu-o scose unu tîpeltu înabăștitu și salută pînă la pămîntu. Costica mea salută rosîndu, că frumoză femeie avu pentru elu nu numai unu surză, avî el'ia' unu gestu amicalu.

— „Rosaliind'a!\" strigă Alecu afară din sînu. „Ai vedutu-o, Costica? Ecă ea, Rosaliind'a.\"

— „Taci nebunule,\" răspunde Costica. „Ce năib'ă! D-au venit amicii? Unde vedî tu Rosaliind'e pe aci?\"

— „Ce feliu? n'ai vedutu pe bătă'ă ace'a, care mi a făcutu semn? Eră ea, lu spunu, eră Rosaliind'a, cu care aveam întălnire a-seră.\"

Costica eră aproape se se supere.

— „Măi, Alecule, dă-mi măr'ă se-ti pipăiu pubulu. Mi se pare, că ai friguri.\"

— „Ce? alică nu eră Rosaliind'a? O conosci tu mai bine, decătă mine, care o iubescu?\" făcî Alecu căm întiebatu.

Costica dede din umeri.

— „Decă o conosci? Am dansată cu ea la bala delă palatu. Cu reputatiunea mea, mai multu ori mai puținu meritată, de bunu valsatoriu, am fostu alesu între oficerii inferiori, cari trebuiau se dan-tieze la palatu. Eu din întămplare setu și rusescu; am fostu dar' prezentatu principesei Ștepcicof, că-ci asiă se numescă ace'a frumoasă femeie. Pe căm o de frumoasă și bună și spirituală, pe atătu

valsăza de admirabilu. Domnediceule, ce femeie! Cum pôte se existe pe pămîntu o ființă atătu de desevîșită?\"

Alecu deveni gelosu.

— „Principes'a Ștepcicof?\" dîsè elu. „Si nu o chîama Rosaliind'a?\"

— „Ha! ha! ha! taci la năib'ă cu Rosaliind'a t'a. Nu setu, cum i-i e numele de botezu, dar' trebue se semene a Olga, ori Aglae.\"

— „Cu toate astea lu juru, că ea eră la Otele-sienu în grădina, și Tialu mi-a spusu că o chîama Rosaliind'a Sporu.\"

— „O fi semniat-o cu alt'a, ori a vrutu se si dea importantia.\"

— „Dar' atunci?...\" dîsè Alecu incetu și slabu, că unu omu, care o aproape se lesine, „...atunci cam reuăne cu scrisorea mea de întălnire?\"

— „Arată-mi scrisorea! Căm cunoscă slov'a principesei... am vedutu-o în... carnetulu ei de dantiu.\"

Alecu scose scrisorea din buzunariulu dela sînu cu gestulu unu condumnatu la morte.

Costica aruncă ochii asupr'a biletulu.

Frumos'a s'a față, de supărată ce eră, luă de odată unu aeru de o vîntu-ărbună.

— „Ha! ha! ha! e astăna scrisorea. Vînt, mē nebunule, tu, care te întălesei mai în tōtă dîlele cu Mustăcescu și-o vedî de multe ori scriîndu, nu mai cunosci slov'a lui? Nici nu s'ia datu ostentă se si-o petica, atătu te sciea de tuncitu de dragoste.\"

Alecu se uita și elu la scrisore, făcî o față îngăreță și sarbădă, apoi abia articulă:

— „Atunci...?\"

— „Măi, atunci? Nu vedî, că Mustăcescu a vrutu se făcă o glumă?\"

— „O glumă? A! miserabilulu!\"

Alecu lu stergea sudoreă de pe frunte.

Costica se spăr'ă de expresiunea feței lui.

— „Esei mălănu ren?\" întrebă elu.

— „Decă suntu mălănu? Mai întrebi?... Am se-lu omoru mîșălnu!\"

— „Se-lu omori? pentru o glumă nevinovată?\" zîmbi oficerulu.

— „Tu numesci glumă nevinovată, se-si rîdă cineva de unu amoru pentru o as'feliu de femeie? Privesc-o! etă, trece încă odată.\"

Principes'a Ștepcicof trecea erasi pre lînga amicii nostri. Privirea ei întălu din nou cu unu zîmbetu fulgerulu întunecosu din ochii lui Costica. Alecu eră că turbatu.

— „Nu mai potă stă aci, Costica. Se ne întorcem în orasiu. Insult'ă, ce mi-a făcutu Mustăcescu, numai cu sînge se pôte spală.\"

— „Vrei se te bati cu elu?\"

— „Vreu se-lu omoru.\"

— „Baga de soma, Alecule. Scii prea bine, că Mustăcescu petrece mai totu timpulu liberu în sal'ă de arme, pe cîndu tu n'ai nici o idee de sal'ă de pistolu.\"

Din micile petreceri de familia.

— „Resbunarea me va inspira,” disè Alecu cu un accentu tragicu. „Dêca me iubesci, vom merge inediatu se-lu cãutamu. Te rogu se fi secundarulu meu, te pricepi in ale duelului. Mai cautu pe cinev'a. Vreu cã duelulu se fia mortalu.”

— „Bine dar' observã Costica dãndu din umeri, „se mergemu. Inse, dupa-ce te vei linisci, pôte se-ti para reu, cã te-ai pripitu, si atunci va fi prea târziu.

„Nu-mi va parè reu nici-odata,” rãspunse Alecu cu fanfaronada. „Birjaru! in orasiu!”

Sãngele fierbiã in eroulu nostru. In momentele acelea ai fi potutu se-lu duci pe câmpulu de onóre si elu s'ar' fi batutu cã unu leu, fãra se sêmta ce e fric'a.

Birjarulu mênã repede. Cei doi amici erãu tacuti, si gãndiã fie care la ale s'ale.

Apròpe de Ministeriulu Domenieloru, Alecu zart pe unu clevu dela scõfa de poduri si siosele. Elu oprì bir'ã.

— „Luncene,” disè cãtra clevu, „n'ai vedutu undev'a pe Mustacescu?”

— „Adinõri a intratu la Costandin cu Repedienu si cu Lanciovici,” fù rãspunsulu.

— „Merci draga!”

Birtulu lui Costandinu, situatu in faci'a hotelulu Broffu, care nu se derinase inca pe timpulu acel'a, are inãgrosiãrea unui bõrdciu. Ver'a o curte mica, care posedã cãtiv'a arbori, iã numele pomposu de gradina. Localulu e prostu, dar' bucatari'a nationala, care a disparatu apròpe cu totulu din centrulu Bucuresciloru, mai are aci unu reprezentantu. Bucatele suntu bunicele si lautarij tiganu inveselescu inimile consumatoriloru cu ariile loru cele mai nõue si cele mai nationale.”

Pe tẽmpulu acestei istorisiri gradin'a erã deschisa.

Birjarulu se oprì aci.

Alecu sari josu, aruncã o rubla muscalului, si intrã in gradin'a lui Costandinu. Costica 'lu urmã mai incetu si cãm plictisitu.

Musterii obicinuiti ai lui Costandinu, carii se compuncãu din fanaticii bucatariei nationale — de altcãmu lume alãsa, — inca nu sosisera pentru m`esa. Intr'unu coltiu retrasu, Mustacescu consumã cu Repedienu si Lanciovici restulu celoru cinci lei a lui Alecu.

Cãndu 'lu vediu pe acest'a, elu strigã de departe rãdiẽndu:

— „Ei, Alecutia, cum ti-ai petrecutu a-s`era?”

— „Domnule!” disè Alecu apropiãndu-se de m`esa cu o demnitate cãm teatrala. „Ti-a placutu se rãdi de mine. Dar' celu ce rãde mai pe urma, rãde mai bine. Mãn'a mea s'ar' murdari atingẽndu-ti obrazulu; primesce in faciã ac`esta hãrtie,” — si Alecu aruncã in obrazulu lui Mustacescu epistol'a insielatõre.

Eroulu nostru cetise intr'unu romãnu o scena cãm analogã si acum cãutã se o aplici. Stã cu brãgiele incrucisiate pe peptu, cu capulu mãndru aruncatu pe spate, si fulgerã pe Mustacescu cu privirile s'ale.

Acest'a se scold palidu cã unu mortu si redicãndu scaunulu, pe care siedeã, 'lu aruncã cu atãt'a furie asup'ã lui Alecu, incãtu, dêca nu se dedeã la o parte, eroulu nostru poteã se-si terminu aci aventurile amorõse.

Vediẽndu puçinulu efektu alu scaunului, furiosulu Mustacescu sari cã unu tigru asup'ã lui Alecu, dar' gasi in calea s'a pe Costica.

— „Oprese-te, Domnule,” disè ofiçierulu, „suntu martorulu d.-lui Mofturescu si te rogu a-ti constitui si d.-t'a secundantii, pentru cã se discutãtu asup'ã insultelorù grave, ce v'ati adresatu unulu altu'i'a.”

— „A! stãrpitur'a!” rãcu Mustacescu. „Duelu vrea? O se-i taiu nasulu si urechile, cã se placa mai multu Rosalindei lui.”

Alecu disè incetu cãtra Costica: „võiu acceptã rezultatulu a-casa,” si gasi de cuvintia se parascsca gradin'a cu nisce pasi repedi, carii cãm semãnãu a fuga.

Cãtra s`era soldatulu lui Costica aduse eroulu nostru urmatoriulu biletu:

„Iubite Alecule! Ne potẽndu merge in persõna se-ti comunicu rezultatulu desbateriloru nõstre, te previnu prin acestu biletu, cã mãne demin`etia, la nõue õre, ve veti bate in padurea dela Tiurlo'a, cu pistõte ghinuite. Vetu trage dupa comãnda cãtu unu glontiu dela distãntia de dõue-dieci si cinci pasi. Martorii tei suntu Lanciovici si eu, er' ai lui Mustacescu suntu Repedienu si Luncenu. Vom merge se te luãmu de-acasa mãne de demin`etia. E chiar' di de serbatõre, vomu avè totu tẽmpulu necesaru, cã se terminãtu ac`esta afacere. Te salutã!

Costica.”

(Va urmã.)

Iosif Popescu.

Trei sorori.

Trei dñe mãndre s'õ-ncercatu
Se lasè mãndrulu lorù palatu,
Si se scõbõre dintre nori,
In lume printre moritõri.

Dar' lumea rea, insielatõre
De dñe dulci fermeccatõre
Se re'ntõrca le-a opritu
In cerinlu lorù intr'auritu.

De-atunci pamẽntu 'ntunecatù
E cerin frumosu si 'nseninatu
Cã-ci radii cerinlui doiosu
Venit'au toti in lume josu.

Si numai fii resfaçiatu,
De sũnte muse desmierdati
Mai cõrca 'n ceriuri printre nori
Trei dñe d'albe, trei sorori.

Dar' cerinlu plãnge printre nori
Gãndindu la celea trei sorori,
Ce 'n jale-adãnca l'a lasatu
In nori de doliu 'nfasuratù.

GEORGIU

Judetiulu.

— Romanu istoricu. —

(Urmare.)

XIII.

Porumbi'ta si vulturii.

Stariti'a nu spusese decãtu curatulü adevèru lui Alexandru.

Bathori venise in tièra si Radu Mihnea cu ajutoriulu ungarului ocupase tronulu Munteniei, dar' nu se potuse sustiènè timpu îndelungatu, cà-ci Sierbanu Voda primindu ajutore de la Domuulu Romaniei Constantiu Movila isgonise pe unguru si cu elu impreuna pe usurpatoriulu Mihnea.

Acest'a inse, dopa-cum vomu affã mai târziu nu ocupase fãra folosu scaunulu Domnescu, èr' Ungurii se retrageãu voinicèse dinaintea urgiei lui Sierbanu, care-i urmariã pe de apròpe.

Ungurii pe tóta luit'a retragerii loro reconditionãu prin sate, catune, unde credeãu, cà voru gast cev'a, ast'felu se abatusera trei din acesti viteji, càci nu se potusera càpu cu nimicu prin satele jefuite de tovarèsiu loro, se abatusera dicemu, la schitulu Lespedile.

Maicele refusersera firesce de a le deschide pòrta.

Rucsandr'a inse avu funest'a idee si voi se recurga la ajutoriulu acestoru selvatici, pentru a scapã pe Alexandru si pe sine însasi dia acèsta trista închisóre.

Se inarmã cu pumãlulu ei si chemãndu pe beitrãna Dochiã intru ajutoriu, merse la pòrta, pretestãndu, cà voiesce se vedã cine cere intrare.

Maic'a staritia vediuise, cà cei cari voiescu se fòtre in schita suntu Unguri, dar' totu-odata vediuise, cà suntu numai trei insi. I-i erã inse frica se nu vina cumv'a o ceta mai mare, deci nu se prè ingrigeã de ce'a ce faceãu Ungurii la pòrta schitului, ci stã la pãnda in clopotnitia, cà se vedã de ce vreme, decã s'ar' apropiã mai multi dușmani de schitu s'o iã la fuga cu Rucsandr'a si cu maicile, pe cararile padurei.

Intru ac'ea Rucsandr'a folosindu-se de unu momentu in care maic'a Safta erã cu mai puçina atentiune, deschise pòrta.

Cei trei Unguri navalira in curtea schitului.

Cu injuraturi grozave cerura de ale mãncaarii.

Dintru àntãiu nici nu luãra in sãma pe Rucsandr'a, care staruia se-i cãscige pentru planulu seu de liberare.

Dupa-ce luasera de mãncaare si se saturara bine se apucara se pustfèsca totu, cà-ci nimeni nu li se împotriviã.

Maic'a staritia stateã in clopotnitia. Iuzadaru se incercase a descoperi pe vre-unulu dintre cei doi argati ai schitului, cà se le dee ordinu se scape pe Alexandru si pe argatulü acestui'a, cu ajutorulu càror'a sperã a supune pe Unguri! Argatii

nu se ascunsese de gròz'a incalculatoriloru.

Ac'ce acesti viteji Ardeleni 'si potolisera

ru, incepura a dã mai multa atentiune

Rucsandreii, care inea totu mai staruia a-i induplecã se sparga usile dela închisóreã lui Alexandru,

„Ce dice fèt'a," se adresã unulu dintre Unguri càtra cel'alta, care pareã a întielege puçinu limb'a romãnescã.

„Nu sciu ce totu indruga de unu boieriu închisu," respunse celu întrebatu.

„Dar' lasa-o mèi frate si hai se plecãmu," disè celu dintãiu, „mi-e tãma se nu fimu pedepsiti, cà-ci prè am remasu inapoi de armi'a nòstra."

„Ce s'o lasãmu?" esclãmã alu treilea Unguru, „tocmai dimpotriiva, s'o luãmu cu noi, nu vedeti càtu e de plapãnda si de frumòsa."

„Si-apoi decã este plapãnda si frumòsa ce avemu cu ea," observã primulu Unguru cu numele Jãnos.

Nici fragedimea ei nu pòte aveã vre-unu pretiu pentru noi, cari am lasatu fie-care càtu o ibovnica, care de care mai frumòsa, a-casa la noi."

„Cãtu sunteti de nepreceptiti," reluã alu treilea Unguru, „nici n'ar' fi pentru nasulu nostru acèsta feta, care este fiic'a vre-unui boieriu mare, èn' întreba-o, Dènes, a cui este."

Dènes erã Ungurulu care rupeã puçinu limb'a romãnescã.

„Spune la noi japãnitia, cine-i tat'a la Dumitã," întreclã celu pe Rucsandr'a.

„Sierbanu Voda," respunse ea, „haide grabiti se spargeti usi'a acelei închisori, decã n'ati potutu gast chei'a."

„Ce spune, cà este fèt'a lui Sierbanu Voda," esclãmã Laczì, alu treilea Unguru, „navala pe ea baieti, de comòra mai buna nici cà am fi potutu dà."

„Dar' lasati-o!" fãcù Dènes. „Decã ar' fi unu flacãu, unu fiu de Domnu, asiù mai întielege. dar' o feta . . ."

„Se vede cà nu cunosci pe Bathori Voda," replicã Laczì si nici un'a nici dõne, se napustf asupra Rucsandreii si pãna-ce biet'a feta se-si fi potutu dà sãma ce se întempla cu dèns'a, Ungurulu o legase pre sieã si luãndu calulu de frèu poru cu ea.

„Maica staritia, maica staritia!" strigã Rucsandr'a, dar' nevedieudu-o nicairi se adiesã càtra Dochi'a, beitrãna s'a servitòre, care 'si smulgeã pèrulu din capu de desperare si-i disè: „alèrga la stariti'a si lèga-i pe sufletu se slobòda pe Alexandru si cu argatulü lui cà se alerge dupa mine . . ."

Mai multu nu potù spune, cà-ci Ungurulu i astupã gur'a si plecã cu ea pe pòrta urmatu de soçii sei." —

Dochi'a nu întârdiã de a cautã pe stariti'a si gasindu-o preste puçinu i spuse despre rapirea Rucsandreii si despre dorinti'a ei.

Apoi beitrãna servitòre luã lumea in capu cu speranti'a, de a potè dà vre-unu ajutoriu bietei s'ale stapãni, dar' sòrtea nu-i fù intru ajutoriu. Intãlnindu-o pe drumu nisece unguri prapaditi o ucisera. —

Am vediuu cà stariti'a nu întârdiase nici ea a face dupa-cum Rucsandr'a i trimisese vorba prin Dochi'a. Èr' dupa-ce plecãse Alexandru si cu

argatului său Petru într-o nămarire a Rucsandrei, stăruind împreună cu toate maicele parasi schitului, din care fugise și repausului sufletesc. —

Schitului parasi de maici se pusă și se darăpană cu totul. Vre-o șta și mai bine de ani pe urma se clădă în locul edificiilor mistuite de poterea timpului un nou schitu, care acum înse nu mai fă locuit de maici, ci de vre-o doi, trei căugari. —

Dar' se ne întorcem la Rucsandr'a.

Ungurii cari o ducău la Bathori coboriseră drumul celu costisit de pe delulu lespediloru până în valea Vrahovei mergându în pasu, totu ascemenea fura sibiți a înaintă încetiadu pe calea țierei, trecându pe la Posad'a urându Oratiile prapastose, a oi dela Fruntea lui Vasî coborându ér' de vale.

Eră unu drumu foarte periculosu și semēnă mat multu cu nișce poteci doșnice de cătu cu ce'a ce nutaimă noi astăzi șioșca.

De-abiă dela locul numitu Isvoru, calea deveni mai buna, asiă încātu Ungurii noștri putera se mai dea pînteni cailoru.

Rucsandr'a nu vorbea pâna acum nici unu cu-ântu macaru. Muta dar' neînfrânta statea pe sica, aticindiu și ochii necontenitu spre partea loculu de unde plecasera, că ei nădăjdea ei de a vedea aparându pe măntuitorulu său pe Alexandru, eră atātu de tare, încātu i dedia potere a suferi fără cărtire tôte neajunsurile, la care eră espusa din partea Unguriloru rapitori.

Acest'ia, ce-i dreptu, se siliatu a-o menagiă după potintia, că-ei, de ôre-ce o destinaseră pentru Voda alu loru, trebuiau se-i dea de-acum tôte cinstea, ferindu-se, că nu cumv'a prin o portare necuviincioșă se-i intindia privilegiu a se plânge în contr'a loru.

Dar' Ungurii noștri fiindu selbatici din fire mesuratu șentimintele alto'a după deprinderea loru, dăci multe lucruri și apcaturi ce loru li se pareau delicate și crutiătoare, pentru Rucsandr'a trebuiau se fia totu atâtea chinuri și umiliri.

Ea înse taceă meren.

Totu mai dese deveniau urmele despre trecerea ceteloru ardelen.

Rapitoriî Rucsandrei ajungeau pe drumu din ce în ce totu mai multi ostasi din armi'a lui Bathori. De grosulu ceteloru și de Voda însusi nu detera înca, cu tôte că trecuseră de Sina'ia și se apropiatu de hotarul țierei Românesci.

Tocmai în Predealu, asiă li se spuneă, voru dă de Bathori, că-ei hotarise, că se tabărășca acolo pentru a se mai reculege puçinu de oboselile retragerii. —

În primul capitolu alu naratiunei noastre am auditu dejă multe despre Gavriilu Bathori Voda, stăpănitorulu Ardélului, și dia cele audite am potutu întielege căm ce feliu de omu eră elu.

Acum unde vomu aveă ocașione a ne intâlni cu elu, care ocașione ni se va procură îndata, de ôre-ce vomu insoçt pe Ungurii care duceau pe Rucsandr'a și vomu merge cu ei pâna în cartulu

lui Bathori, acum dicem, trebuie se mai spunem câteva cuvinte despre elu.

Sigismundu Rakotzy, Domnitorulu Ardélului, abdisă în dieta țierei adunata la Clușu în 3 Martie 1605 și în aceleși dieta Gavriilu Bathori, unu țieru de 19 ani, fu alesu de Voda alu Ardélului. Eră tineru băiatu, ce-i dreptu, cându se vediu investitu cu poteri discretionare, și aceste tineretie nu lu pre sfatuiră la fapte bune. Fîndu totu odta foarte bogatu, — se diceă ca ar' fi fostu celu mai bogatu omu din țiera, — defrânarea s'a est lasat de esplicatu, cu atātu mai verșosu, că n'a ca nici parintu care se lu ocrotosca, nici consăngeni sau amici sinceri care se lu sfatuesca.

Deca am dișu, că n'aveă amici, nu trebas se uităm că am adăsu epitetulu de „sinceri”, că-ei amici de tôte dăbele aveă, și înca pre multi, cum se nu fi și avutu elu, unu tineru chipșiu, bogatu, vedutu și — Domnitoriu.

Astăzi ajunsesă etatea de douăzeci și doi de ani, dar' areă celu puçinu de trei-dieci, că-ei mostelile stătoșe și puçinu resucite în susu, dar' cu verșurile cam spulberate și barb'a ce-i crescuse sub barbă și pe care o lasase se creșca, nu-lu aretau că pe unu tineru de o etate atātu — potemu dice — de fragedu.

Aveă o frunte înclășă, ochi mari și boi admirabili de sprincene desfulu de marcate, nășulu eră puçinu cam urcatu, mai multu mare decâtu măcu. Buza superiôra nu i-se vedea de mustati, ér' cea inferiôra se areă cărnôșă, denotându ast'feliu aplicare șale spre plăcerile trupesci. Barb'a i eră scôșă.

Avendu obicei a portă coifu, și rasese părulu din capu dela ce'a în susu și lasase numai în crescutu unu motiu pe care lu portă cam încarlonțiatu. Acôșta particularitate i dadeă unu actu caracteristicu.

Portulu seu se compunea din o mantă aruncata pe umeri cu guleri îngusti redicati, încheiata cu o chețore de două copeii de argintu în forma de mâni, tîenându-se de unu înclu totu de argintu. Sub mantă portă o atila încheiata cu cêpraze de aur, aveă pantaloni strînti unguresci și cisme cu cărâmbi lungi și cu pînteni de aur.

Faç'ia s'a eră posomorita, lucru care raru se întimplase pâna acum la elu, dar' foarte firescu, că-ei pentru prim'a ôra de cându șorcea lu înaltase pe scamulu domnescu, fusese silita a recunôșce că pre se refătiase și că nu tôte trebuiau se se sfârșiesca după placulu seu și așteptarea s'a.

Se bucurase foarte, cându Radu Mihnea lu rogase prin solii sei, se-i rina întru ajutorin, că-ei aveă o ura mare asupr'a lui Sierbanu-Voda, o ura de rassa, care este mai puçinu violenta decâtu ur'a personala, dar' cu atātu mai intensiva.

Ungurulu, de cându a fostu a detestatu pe Românul seu pe Vlahu cumu i place lui se-lu porecleze, asiă încātu Românulu chiar' în ei'd'a Ungurulu ar' trebuî se-si faca unu nume de iala din acôșta porecla de Vlahu.

Gavriilu Bathori jurase că va resbună asupra lui Sierbanu Voda mörtea lui Moisi Secuulu, care mörte erä cäntata de ai sei in versuri jalnice.

Éta cäm ce spune acelu cäntecu.

— Pre Moisi Secuulu, Voda alu Ardélului, 'lu sprigineä Sultanulu Mahomedu in contr'a imperatului Rodolfu. Bast'a, beliducele nementului i duceä gröz'a si tremurändu aseptä din ceasu in ceasu ajutorulu lui Radu Sierbanu.

In cämpi'a siesä cätu se intinde tier'a Bärsei, nu suntu atâtea spicuri de grän cä si ostasii cäti a adusa Radu Sierbanu in Ardelu, ér' orasiulu Brasiovu i deschide portile.

Totu odata inse vitézulu si prudentulu judetiu alu Brasiovuului Michailu Weiss la cererea de ajutoriu a lui Moisi Secuulu, i trimite respunsu, cä si lui i trebue armi'a s'a de diece mii de ömeni, ér' deca s'ar' intömplä cä in loculu Unguriloru si alu Secuiloru, se se prapadesca östea Vlahiloru, atunci se va intörce si orasiulu spre ei.

Länga tiermulu Vidombaculu asiédia Moisi taber'a s'a, faciä in faciä cu elu pe delulu Sprenghiulu se asiédia östea Vlahiloru. Ungurii carii stateän pe siesä erän feriti de carale loru asiEDIATE giuru impregiurulu taberei, Vlahii i priviän de pe delu, ér' in cämpi'a Heliulu erän cinci mii de Turci comandati de Bectas-basi'a.

Radu Voda, pe tömpu de nöpte cä si o istetia vulpe impresza bastiunea de carä. Sabä'a zirgäit, bomba duränä. Secuü stän tiepeni, cä unu zidu de petra, dar' totusi se rasescu sirurile loru si trebuescu se si parascesca positiunile.

Nu pentru victia ei pentru onöre se lupta acum Ungurii si Secuü, dar' nu potu birui, cäci Vlahii suntu mai multu decätu ei. Acum inse Turcii luändu fug'a rusinosä, Secuü remänu sönguri si inzedaru se luptä Moisi cä si unu leu.

„Deca pierä patri'a," strigä elu, „de ce se traiescu?“ si cu aceste cuvinte se aruncä in foculu celu mai mare. Unu Secuü misielu, vëndutu Vlahiloru, trage in elu cu pusca, si nimerindu-lu in pieptu 'lu ömörä.“

Acestu cäntecu de jale si de amarätinne, Gavriilu Voda 'lu audise, pentru äntäi'a öra, chiar' in diu'a alegerei s'ale, si totu in ace'a di' si jurase a resbună mörtea predecesorulu seu.

Primuse deci cu bucurie invitarea lui Radu Mihnea, si dintru äntänu pareä cä-si cändu sörtca i-ar' fi rezervatu satisfactiunea de multu dorita, cäci Sierbanu Voda, care ingrozise ödiniöra pe Unguri si pe Secuü fugi, 'si parast tronulu la apropierea lui Bathori ce veniä cu cetele s'ale in ajutorulu resvratitoriloru romäni, din partid'a lui Radu Mihnea.

Gavriilu Bathori, Ungurulu resfatiatu, intre-cutu si neclibzuitu, fära a precuzetä, cä Sierbanu Voda prin fug'a s'a, i-a intinsu póte numai o cursa, incepu a nesocoti pe Vlahi, de care pâna atunci se temuse si pe care i urise, si nesocotindu-i se portä cu necuviintia chiar' faciä de aliatulu seu Radu Mihnea, noulu Domnitoriu alu Romäniei, asiä incätu 'lu indärji pe acest'a in contr'a s'a, si-lu faciä alu seu duşmanu trinicu, dar' duşmanu de mörte.

Radu Mihnea cä o vulpe istetia ce era, in-tocmu äncöme lucrurile ast'felu, cä Gavriilu Bathori trebut se se retraga däinaintea lui Sierbanu Voda, care veniä cu poteri prospete, veniä cu ajutorulu primitu dela Constantinu Movila, pe cändu Radu Mihniu se retrase, ingrozitu in apartintia, in realitate inse efectuändu retragerea s'a ast'felu incätu se potü intielege cu Turculu.

„Las' se se ciocnesca Bathori cu Sierbanu in capete, cäci numai in folosulu meu se batu; cu atätu mai lesne voiü reocupä tronulu meu, cu cätu se va departä Sierbanu mai multu de Bucuresci.“ 'si disé Mihnea si manevrä in adeveru atätu de bine, incätu Sierbanu, care pe acumsu si fära se fi sciutu cimev'a intregulu adeveru primä mercu ajötöre de ömeni din cetele östelorü, care fusesera in partea resvratitoriloru, si imbarbatatu de acesta impregiurare, care 'lu faceä se eräda, cä töta tier'a este cu elu, Sierbanu se portü intru de-apropo urmarirea Secuiloru.

Gavriilu Bathori nu fusese in stare a se opri macaru o singuri data pe drumu in totu decursulu retragerei s'ale, asiä de multu sciuse Radu Mihnea cu felu de felu de vorbe respändite se ingrozésca pe Secuü.

Nici in Predealu nu s'ar' fi opritu ostasii secuiesci deca prin desece banueli in retragerea loru n'ar' fi fostu öbösiiti asiä de tare, precum erän in adeveru si deca Gavriilu Bathori nu le ar' fi promis, cä nu va primi nici ödupta cu Romänie in teritoriulu romänescu, ci indata ce s'ar' sömfi apropierea loru, se va retrage pâna spre Brasiovu, unde judetiulu Michailu Weiss dispuncä de diece mii ostasi cu care trebüi se vina intru ajutoriu Domnitoriuului tierci.

Pe-atunci — erä in anul 1611, — Brasiovenü nu se lapadasera inca facisiu de Bathori Voda, deci aseptarea Secuiloru intru ajutorulu disiloru Sasi, nu erä decätu förte legitima.

Incetulu cu incetulu töta armi'a secuiesca, cu care juncle Domnitoriu alu Ardélului navalise in Munteni'a, se adunasä pe platoulu, care formäza hotarulu intre Tier'a romänescä si Ardelu si care se numesce Predealu.

Erän cä la vre-o cinci-spre-diece mii de ostasi Secuü si Unguri. Corturile loru, asiEDIATE tocmai prelänga frontier'a tierci, formäu cä si o cete considerabila.

Bathori rënduise, dupa obiceiulu secuiescu, carale de bagagiü in forma de bastiune spre Munteni'a, ér' partea spre Ardelu o lasase libera.

Positiunea strategica a lui Bathori nu erä nici-decum rea dupa parerea s'a, cäci dominä atätu lini'a de atacu cätu si pe ace'a de retragere. Muntii Carpatiloru din döne laturi 'lu feriau de atacu, ér' din latreä a treia nu-i poteä vent nici unu duşmanu; in fine a patri'a si cea de pe urma latreä erä ferita prin bastiunea de carä si prin dificultatile ce aveäu se invinga navalitorii cari erän siliti a atacä de josu in susu.

(Va urmä.)

TEOCHAR ALEXI.

Cronica. — Alunneulu romanu nationalu din Timisiór'a — institutu confessionalu. In 9 Aug. s'a tîenutu in Timisiór'a o adunare extra-ordinara in caus'a alunneului românú nationalu, la care au luat parte Preasânti'a S'a Domnulu Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu, cá presiedinte, Dr. Alexandru Mocioni, Vicentiu Babesiu, Dr. Josifu Gallu si unu numerosu publicu. Adunarea cu majoritate de voturi a primitu si a redicatu la valóre de conchusu urmatóreá propunere facuta de dlu Babesiu: „Alunneulu românú nationalu din Timisiór'a se dechiara de institutu confessionalu, cá atare trece cu intregu scopulu seu specialu, care se sustiène intactu, si cu tóte midiócele s'ale, la Dieces'a romána gr. or. a Aradului, cu rogarea de a-lu primi, regulá si conduce conformu autonomiei besericesci-scolare, in cadrulu statutului organicu.“

Activarea oficieriloru in reserva In urm'a inmultirii statului oficieriloru, respective in urm'a avansamentului estrordinaru ce va avé locu in lum'a acest'a, voiesce ministrul nostru de resboiu se întregésca locurile vacante si cu oficieri din reserva. Spre acestu scopu au primitu ordinu tóte comandele trupeloru, alu cărору corpú de oficieri se maresce, cá se provoce in scrisu pe oficierii din reserva cari voiescu se se activeze, a se adresá cu cererile loru pe calea comandeloru cercariloru de întregire cátra ministerulu comunu de resboiu. Oficierii de reserva, cari s'au facutu din voluntarii de unu anu, voru avé se faca spre scopulu activarii unu periodu de serviciu de proba, in decursulu cărui'a, deca nu suntu in stare se pórté spesele de întretinere, voru primi provisiunea pe spesele erariului. Oficierii de reserva activati, deca corespundu in urm'a serviciului de proba, voru poté face examenulu complementaru prescristu si la unu terminu, care la cererea loru se va statori specialu pentru dènsii si numai decátu voru primi rangulu de inaintare. Cererile de activare ale oficieriloru casatoriti, numai atunci se voru luá in considerare, deca voru dovedí, cá au cautiunea preserisa pentru rangulu, respective trup'a loru.

O opera de arta — din gandaci. In dílele trecute se infacisá la maresialulu de curte a monarcelului nostru unu domnu, care cerú permisiunea se presente imperatului oreste câteva díle unu daru, care desiguru f-i va procurá placere. Dlu Karl Felbermeyer, asiá se numia necunoscutulu, aretá si descrise darulu: In nisce rame de 145 cm. de lungi si totu asiá de late se afla vulturulu imperatescu cu dóue capete din 15,000 gândaci de sortele cele mai diferite, pe marginea cărui'a se afla numele Franciscu Iosifu, Rudolfu, Elisavet'a, Stefani'a, Valeri'a. Figurile

de pe margine, cari incungiura numele si vulturulu, suntu din gândaci de ace'asi colóre, precándu conturile vulturului suntu din sortele cele mai variate in coloru. Dlu Felbermeyer adause, cá acumu doi ani a fostu gradinariu in Zillingdorf lángh Wiener-Neustadt, unde a avutu ocaziune se adune insusi cea mai mare parte a gândaciloru si cei-alaltu i-a primitu dela prietini din tóte tierile austriace. Compuerea chipului din gândaci l'a costatu tîmpu de 7 patrare de anu. Gândacii suntu asiá de bine preparati, încátu póte garantá pentru o conservare de celu puçiau 100 de ani. Dupa o primire favorabila fú concediatu cu observarea a-si dá in scrisu rogarea s'a, cá se póta presentá insusi in persóna acestu daru imperatului.

Fulgerulu, cá medicu de ochi O grósnica furtuna isbucni in Wolverhaptou. Unu orbu, care din nenorocire 'si pierduse vederea, erá tocmai condusu a-casa, cându de-odata f-i trecú pe dimaintea ochelariloru, pe care f-i portá cá se-si ascunda albéti'a ochiloru, unu fulgeru, impreuna cu unu tunetu asiá de infricosiatu, încátu orbulu se ingrozí de spaima si sèntí doreri la capu. Dupa puçine momente abiá, sèntí elu, cá si-a recási-gatu vederea.

Londr'a imoratala. — Intr'o predica tîenuta in in dílele trecute dete cardinalulu Manning o icona infricosiatá despre Londr'a din punctu de vedere religiosu. „Nici unu orasiu din lumea crestina, díse elu, nu arata o icona atátu de infricosiatá cá Londr'a. Din 4 milióne de crestini, suntu 2 milióne, cari nu cerceteza nici unulu beseric'a. Si cátu de puçini dintre aceste 2 milióne suntu botezati, cátu de puçini comunicati? Londr'a e o pustia selbatica, cá Rom'a cea vechia; ea este unu canalu, in care se scurgu tóte natiunile din tóte pecatele lumel.“

Unu primariu alu Sarmisegotusei. In siedinti'a dela 1 Augustu a societatiei istorice si de antichitati din comitatulu Hunedórei, conferentiarulu Király Pál a vorbitu despre „primariulu de odidióra alu Sarmisegotusei, Pius Aelius Theimes.“ Abiá s'a aflatu in marele imperiu romanu unu individuu privatu, in urm'a cărui'a si despre care se ne fi remasu atâtea pietrii cu inscriptiuni, câte au remasu despre primariulu din vorba. Elu a redicatu acelu altariu in onórea dieului patriei, a cărui'a tabla cu inscriptiune formeza astadi o podóba deosebita in museulu ungurescu. Cu privire la originea lui Pius Aelius Theimes, conferentiarulu sustiène mai departe, cá desi prenumele lui suatú romane, elu inse n'a fostu Romanu, ci numele Theimes arata, cá a' fí fostu semitu, a fostu de origine din Palmír'a seu din Arabi'a, ce'a ce o aréta nu numai numele lui, ci si numele dieiloru patriei. Probabilu, cá parte cá negociatoriu, parte cá întreprindietoriu s'a straplántatu in imperiulu romanu unde a dobânditu dreptulu de cetatiém. — A remasu inse credintiosu strabuiloru si dieiloru soi, cărór'a li-a redicatu templu. Ajungéndu la bogatie si totu-de-odata la védia mare, a fostu de mai multe ori alesu primariu alu Sar-

misegetusei, ce'a ce nu eră unu oficiu asiă de bagatelă, că-ți din cându în cându chiar' și unii imperati romani au portatu funcțiunea de primariu. Nevést'a lui Pius Aelius, dupa-cum se pare din nume asemenea a fostu din Orientu; fiulu seu s'a numitu Aelius ficele inse au avutu nume orientale. Acesta bravu barbatu, care și pentru seraci a fostu un mare binefacatoriu, a repausatu căm la anulu 193 dupa Christosu in etate de 38 ani.

Emigrari cu redicat'a. — In statele unite au emigratu dela 1 Iulie 1887 pâna la 30 Iunie 1888 din Europ'a 539.818 suflete. Acesta numeru se imparte pentru diferitele state in modulu urmatoriu: Din Germani'a 107,624, din Angli'a 83,132, din Irland'a 73,238, din Svedi'a si Norvegi'a 72.915, din Itali'a 51.075, din Rusi'a 33.407, din Austri'a 25.884, din Scoti'a 24.396, din Ungari'a 19.927, din Danemarc'a 8981, din Elveti'a 7 37, din Franci'a 6427, din Tierile de josu 5845 si din Poloni'a 5845. — Semne de „bunastare“ in Europ'a!

Draculu că moscenițoriu. Juristii finlandezi au datu preste unu casu, care nu stă scrisu nici într'o carte de dreptu și care le dă multu de gânditu. De curēndu a moritu intr'unu sata din midiloculu țierei unu omu fōrte avutu, dar' de totu avaru și nepasatoriu de D.-dieu. Nimeni nu scio pe ce cale a ajunsu elu la avere; se vorbiă prin sata, că elu ar' fi statu in legaturi intime cu „Vihtahantu“, adică cu draculu. Si intr'adeveru, cându s'a deschisu dupa morțea lui testamentulu, s'a aflatu scrisu, că elu tōta averea lui o lasa că moscenițoriulu. Nēmuriile omului au protestatu, dar' lucru curiosu, că nici unulu dintre nēmuri nu are curagiulu se se amestece deadreptulu in afacere, temēndu-se de a nu dă de potca cu draculu, cu moscenițoriulu universalu. Si ast'felu pâna acum draculu e in posesiune nedisputabila; satenii 'lu ascēpta numai se vie și se-si iee in sēma averiile.

Notitie. — **Somnu dupa placu.** Unu medicu din Franci'a a inventatu unu licidulu prin folosirea căruia omulu pōte se-si procure somnu pe unu tēmpu hotaritu. — Elu intrebuintiēza o portiune, alu căruia efectu a ajunsu se-lu calculeze, pentru diece minute aprōpe. Elu a incercatu-o asupr'a mai multoru amicii ai sei, și a constatatū că efectulu este mai acel'asi pentru deosebite vērste și temperamente. Doz'a trebie se fia puçinu mai mare pentru betrāni și pentru anemici; acēst'a e singur'a particularitate ce a observatu in aplicatiune. — Dupa cele ce vedemu, cinev'a acum pōte se face cu calea ferata unu numeru ori cātu de mare de chilometri, fāra se i-se urēska, numerāndu statiile, si fāra a fi expusu la risiculu de a sforai tocmai atunci, cându conductorulu striga cu gur'a jumetate numele localitatiei, unde caletoriuulu trebie se se dea josu. Numerulu picaturiloru, ce cauta a luā cinev'a că se pōta dormi cātu va voi, e calculatu pe chilometri; se iā pentru dōuedieci, trei-dieci, o suta de chilometri, cātu potfesse se dōrma cinev'a. — Se adaugamu, că acēst'a licōre

are unu gustu fōrte placutu, semēnāndu cu acel'a alu Chartreusei. — Aseptamu, că acēst'a practicā descoperire, care va aduce serviciu insemnatu, se fia data la lumina.

Memori'a unci papagalū. — O dama spaniola cumperā unu micu papagalū, 'lu dresā si exercitā in vorbire si apoi 'lu vādū unui capitānu de corabie englezu. Papagalulu in Engliter'a erā tristu. Atātu limb'a cātu si ōmenii erāu cu totulu streini pentru elu. Din ce in ce inse incepū a rostī cātev'a cuvinte englezesei, uitā frasele spaniole si se pareā că-i merge fōrte bine. Trecura anī si animalulu devenise obiectulu de predilectiune si indispensabilu alu familiei capitānului. Cu tōmpulu inse imbertrānī, penelē-i devenira albo si poterea-i disparū. Nimeni nu se potēa decido se se desparta de acēst'a pasare, obiectulu atātoru suveniru placote. Papagalulu traī multu in acēst'a stare de slabitiune, cându intr'o dī, capitānulu primī visit'a unui domnu din Spani'a. Papagalulu care de ani nu mai audise limb'a spaniola, care i amintēā acele timenturi placute, unde-si potfeuse tinereti'a s'a, 'si intīuse cu o bucuria nebuna ari-pele si repetā inte frasele spaniole, apoi . . . cadiu mortu.

Cum se potu reci beuturile vēr'a fara ghiatia. Invelesco sticla ce voiesci a o reci cu unu servetu udatu cu apa si pusesi in curentu de aeru, mai udāndu din cându în cându servetulu. Evaporatiunea apei produce o recela mare ce nu se pōte obține rsiodiāndu sticlele in apa rece.

Cum se apara viile contr'a goruriloru de primavēra? In Academi'a franceza de sciintie s'a făcutu nu de multu propunerea, că in Octombrie sau Novembre se se semene rapitiu prin vii. Primavēr'a in Maiu, plantele ajungu la o înaltīme de preste unu metru, aparāndu ast'felu vitiele de frigu. Mai tārdu rapiti'a se pōte taiā si intrebuintiā.

Cu ce trebie se ingrasiamu puii? Celu ce vrō se mārānce carne buna si dulce de pui, acel'a ace se ingrasie puii cu grāu. E in genere sciutu cum dupa secerisiu carnea puiloru e cu multu mai delicata decātu pe la Craciunu. Ore de ce? Fiindu-cā pe tīmpulu secerisiulu, usioru devinu la multe bōmbe de grāu. In Americ'a, dupa-ce pretiuulu grāului a scādīutu, econōmele cele bune de casa au inceputu a nutrii puii de gaina numai cu grāu. — Toti cari au incercatu acēst'a modalitate, fāra exceptiune au fostu multi mīti cu rezultatulu. Inainte de tōte de grāu mai ingraba devinu in carne decātu de orzu ori cucuruza, apoi carnea loru devine mai delicata. Diferinti'a cea neinsemnata dintre pretiuri ast'felu de siguru s'a rentatu.

Clotianii se alunga prin folosirea urmatorulu mijlocu: luāmu mai multe nule cāte de 3—5 decimetri in lungime, si dupa ce le ungemu cu duhotu (unsōre de caru), le bagamu prin gaurile de clotiani. Acēst'a o repetamu in mai multe rēnduri. Clotianii nepotēndu suferi putōrea ce o produce duhotulu se voru trage in alto parti

Glume. — Selbatici si civilisati. — Tata, ce diferentia este între oamenii selbatici si cei civilisati?

— Nimic'a tota, fétulu meu, oamenii civilisati omóra pe duşmanu c'o ghiulea de tunu dela o distantia de 6000 metri, selbaticii îi taie capulu cu sabi'a!

La unu esamenu de dreptu. — Ce este o cautiune?

— O cautiune este o garantia care... o garantia contra unei întâmplari... contra unei întâmplari ce s'ar' poté ivi...

— Prin urmare dupa d.-t'a, umbrel'a este o cautiune?

— Nu domnule, umbrel'a este o... precautiune.

Intr'unu otelu la bai de mare intra doi caletori.

— Dar', baiete, aceste haine de patu nu suntu curate.

— Oh! domnule, poti dice ast'a!...

— S'a mai culcatu cenev'a pe ele?

— Da.

— Si de ce nu le-ai schimbatu?

— Caletoriulu care ocupá acésta camera, luá in fiecare di câte o baie; aceste haine prin urmare nu potu se fie murdare.

Din allumulu unei dómre: Omulu placutu este acep'a, care asculta cu interesu lucruri pe cari le scie din gur'a acelor'a ce nu le sciu.

Stomachu minunatu. — Se vorbesce de domnulu H... si fie-care face chigiuu personagiului; este unu imbecilu, unu vanitosu, unu prostu si altele...

— Are celu puçinu o calitate, incerca a dice unulu mai indulgentu, are unu stomachu minunatu...

— Asiá de minunatu... încátu digeréza afrunturile.

Peru ori peruca. — Unu domnu cu peruca ascultá într'o di povestindu-se tagic'a mórte a lui Avesalonu, datorita prea lungului seu peru.

— Déca ar' fi portatu peruca, acésta nu s'ar' fi întâmplatu, dice elu îngâmfatu. —

Nu trecu multu, si pe cându se plimbá cu barca pe o apa adéncá, domnulu cu peruca cadu in apa. Celu ce conduceá barca voi se-lu scapa înhatându-lu de peru, dar' acésta se destipi de capatina, si nenorocitulu omu trebuí se se inee.

Déca n'aveá peruca acésta nu s'ar' fi întâmplatu, tipá acum veduv'a s'a neconsolabila.

Unu respansu bine nimeritu alu unui téneru ce urmariá pe o dómna:

Dómna'n'a (oprindu-se de-odata si adresându-se domnisorului, care mergeá îndere-tulu ei.)

Ai acurulu de a me urmari, d.-le?

Téneru'n'a. — Intr'adeveru dómna, mergeți asiá de iute, încátu par'că ve urmarescu, dar' acum cându a ti mai micistorulu pasiulu, mi veti permite se treca înainte.

E vre-unu betranu care se fia multimitu de presentu? — Toti suspina dupa trecutu.

Unu strengariu intrându intr'unu magasinu furá dela unu domnu o țigareta de chihlibaru si se duse la o cafenea se fumeze o țigara cu d'ens'a. — Dupa unu patrariu de óra, vede intrându in aceiasi cafenea pe domnulu dela care turase țigaret'a. Elu atunci indata 'si inchise unu ochiu si fumá inainte fara de a se gená. Pagubasiulu esamina mai multu timpu, atátu pe elu câtu si pe țigaret'a si in fine disé:

— Domnule, de multu ténpu ve lipsesce vederea?

— O, da, domnule, suntu din nascere lipsitu de unu ochiu.

— „Uite, dieu, déca n'ar' fi fostu asiá, reluá pagubasiulu, mi-asiu fi pusu capulu, cá d.-t'a mi-ai luat țigaret'a.“

Musteriu gresitu — Unu cofetariu diceá de unu musteriu ale seu:

— Acésta e unulu din cei mai mari consumatori ai mei, pecatu numai cá nu platesce.

Dantiurile nationali. — Unu unguru se laudá cátra unu románu dicându-i:

— Se-ti aretu unu Csárdás, care e joculu celu mai frumosu din lume.

— Si cu disé románuulu, cându ti-oiu aretá o Batuta, nu credu s'a poti duce.

Gospodaria in patru itie.

Servitóreá vecinei: Stapéna se róga pentru dóné portiumi de cafea, cá-ei a nóstra ni s'a gatatu tóta.

Dómna'n'a (siopitindu ficei s'ale): Dute repede si cere dela vecin'a patru portiumi de cafea, spunémdu-i cá a nóstra s'a petrecutu tóta. — (mai târdioru cãtra servitóreá vecinei): Spune la stapéna-t'a cá indata i voiu trimite caféna ceruta, numai se-mi re'tórnoe copila a-casa.